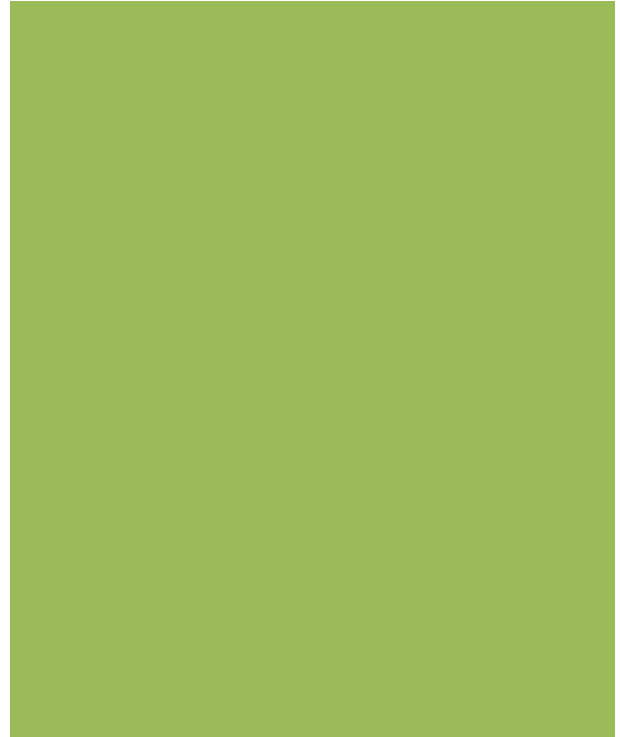

Brändös framtid

En studie av
skärgårdsungdomars syn på
en skärgårdskommuns
utsikter

Simon Holmström

28.08.2013

På uppdrag av Brändö kommun

” Brändö har väldigt många möjligheter inför framtiden. Det gäller bara att se till att ta någon av dem.”

Respondent

” Jag önskar att det fanns en realistisk möjlighet till återflytt, för det är ett underbart ställe att bo på.”

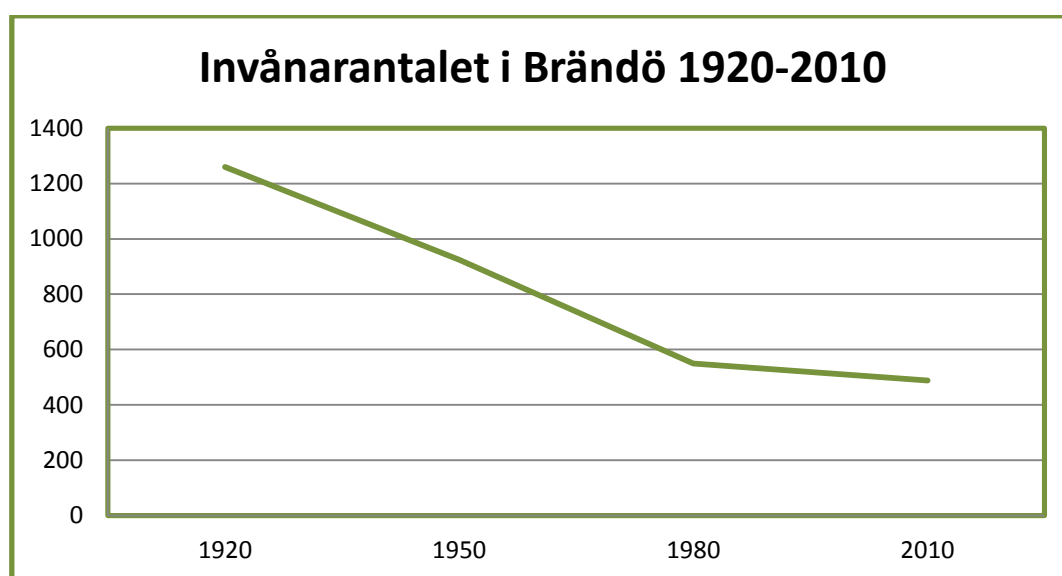
Respondent

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning	3
1.1. Syfte och frågeställningar.....	3
1.2. Tidigare forskning och exempel	4
2. Metod	5
3. Teori	5
4. Analys	6
4.1. Ungdomars erfarenhet av Brändö	8
4.2. Flytta eller stanna?	11
5. Diskussion	14
5.1. Insatsområden.....	18
6. Referenslista	19
7. Bilaga (enkät)	20

1. Inledning

Den europeiska urbaniseringen av idag hotar tanken om en levande glesbygd. Med ett ständigt vikande underlag för skattebasen och vikande underlag för konsumtion av varor och tjänster för den privata sektorn, hamnar regionen i en negativ spiral av nedskärningar och nedläggningar vilket föranleder vidare utflyttning. Också den åländska skärgården erfar negativa befolkningssiffror till förmån för främst Åboregionen, Helsingfors, flera svenska centralorter¹ samt fasta Åland². Invånarantalet i den åländska skärgårdskommunen Brändö har sedan dess höjdpunkt på 1920-talet till 2010-talet minskat med mer än 700 invånare³ vilket ses nedan i diagrammet, varför Brändö kommun år 2012 satte upp en framtidsstrategi för att öka antalet inflyttare.⁴

Brändös avtagande befolkningsantal beror idag delvis på att de bortflyttande ungdomarna stannar på annat ställe och inte återflyttar och skriver sig i kommunen.⁵ Efter grundskolan söker sig de flesta till en gymnasieutbildning och många stannar kvar i studieområdet av olika orsaker. Morgondagens föräldrar kommer således att saknas. Varför flyttar inte många av de bortflyttade ungdomarna tillbaka till Brändö?

1.1. Syfte och frågeställningar

Migrationsfrågor handlar oftast inte om enstaka orsaker utan ett komplext samspel med olika faktorer. Denna undersöknings syfte är att reda ut dessa faktorer. Hur ser Brändöungdomar på sina egna framtidsmöjligheter? Hur ser de på Brändös framtidsmöjligheter? Går dessa två frågor att kombineras? Genom att ge ungdomarna talan i

¹ Nordberg, K., Eklund, E. *De finlandssvenska regionernas karaktär – De två senaste decenniernas förvaltningsreformer i historisk belysning*, 50 ff.

² Se kom.ful. 15.11.2012.

³ Moring, B. *Befolkningsutvecklingen i Skärgårdshavet under 300 år*. Samt statistik från Ålands statistik- och utredningsbyrå.

⁴ Se kom.ful. 15.11.2012.

⁵ Enligt kommundirektör John Wrede.

viktiga frågor om Brändö kommuns framtidsförutsättningar så finns också möjligheter för kommunen komma åt insatsområden, vilket i sin tur kan medverka till att stimulera återinflyttningen av ungdomar till Brändö kommun. Arbetets frågeställningar är således följande.

1. Hur trivs eller trivdes Brändö-ungdomar i sin kommun?
2. Varför finns viljan för flertalet ungdomar att flytta från Brändö kommun?
3. Vilka faktorer är viktiga för ett eventuellt återinflyttande till Brändö kommun?

1.2. Tidigare forskning och exempel

Inga tidigare undersökningar har gjorts där Brändö-ungdomar hörts om sina erfarenheter och åsikter, utan politiken gentemot Brändös ungdomar har sålunda grundat sig i ”beprövad erfarenhet”, vilket givetvis har sina för- och nackdelar. Det finns däremot många mer eller mindre vetenskapliga exempel som här används till stöd för undersökningen.

En viktig utgångspunkt är att ungdomars goda förhållande till deras uppväxt- och levnadsmiljö är av stor betydelse för områdets framtida utveckling, visar svensk forskning och påpekar vidare att det finns en bred uppfattning om att ungdomar inte bryr sig, trots att många unga de facto visar sitt samhällsengagemang genom andra former.⁶ Ett område som tog fasta på detta är den norska småstaden Porsgrunn, som lyckades vända sin avfolkningstrend genom att på flera sätt ta med ungdomarna i olika beslutsprocesser.⁷ På så vis kunde deras förhållande till småstaden förbättras och tröskeln att återinflytta blev lägre.⁸

I takt med att vi gått in i det moderna IKT-samhället minskar arbetsmarknadsmotivens inflytande över valet av bostadsort, argumenterar ett flertal forskare.⁹ Orsakerna är att antalet distansjobb ökar, möjligheter till pendling vidgas och arbetsmarknadens flexibilitet ökar. Informationssamhällets arbetsskapande roll till trots har man konstaterat att ungdomar vanligtvis för gott flyttar från glesbygdsmråden, fastän där finns jobb.¹⁰

[...] även om det finns indikationer på att sysselsättningsfaktorer kan underlätta återinflyttning är återflyttning till stor del driven av social hänsyn.¹¹

Så vad är den avgörande faktorn för ungas val av bostadsort enligt dagens forskning? Åsikterna går isär, dels på grund av kulturgeografins flera inriktningar, dels på grund av de glesbebyggda områdenas skillnader och särigheter. Allmänt kan likväl sammanfattas att

⁶ Svensson, L., *Vinna och förvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter.*

⁷ Laine, V. och Viikko-Riihelä, A. Övers. Dahla, E. och Vesterback, M. *Psykologins grunder*, 4.

⁸ Staden har cirka 35 000 invånare, men likväl är exemplet troligen tillämpligt i också små kommuner eftersom människan, oavsett bostadsort skapar positiva psykologiska band med det område hon fått möjlighet att påverka.

⁹ Se exempelvis Reinhold E., Sondén, K. *Flyttningar och val av bostadsort: Orust och Sverige*, 26 eller Thomas Niedomysls forskning.

¹⁰ Bukve, O. *Regional change, discourse and governance – the case of Norway*.

¹¹ Fri översättning av abstract i Niedomysl, T., Amcoff, J. *Why return migrants return: survey evidence of motives for internal return migration in Sweden.*

det från samhällets sida gäller att skapa en positiv och attraktiv bild av området, på samma sätt som marknadsföring för turister och näringslivet bedrivs.¹²

2. Metod

Genom en surveystudie har jag försökt komma åt undersökningens syfte. Konfidentialiteten har säkrats i och med att enkäten delgivits via en internetjänst (SurveyMonkey) som kunde svara för utformningsbehovet av enkäten. Dessutom erbjöd internettjänsten goda möjligheter för spridning tillsammans med en attraktiv layout. Öppna svarsalternativ har funnits för att komplettera osäkra svar. Se bilagorna för mer information om enkätens utformning.

Urvalet är ungdomar som är födda 1984-1996, eftersom dagens 17–29-åringar står närmare flyttningsfrågorna än de yngre ungdomarna. Ett ytterligare kriterium är att respondenterna är eller någon gång har varit skrivna i kommunen. Med hjälp av befolkningsstatistiken och avgångsklasserna i Brändö grundskola har de flesta respondenternas namn tagits reda på. Av de 89 namn som listats har 5 varit onåbara. Respondenterna har kontaktats främst via det sociala mediet Facebook för information om enkäten, dels i privata mail och genom Brändö kommuns sida på Facebook. Informationsspridningen har säkerligen också skett ”mun mot mun”.

Det kan vara fördelaktigt att ta också yngre ungdomars tankar och funderingar som stöd i vissa frågor, även om det inte primärt är denna studies målgrupp. Eftersom såväl det interna som externa bortfallet i vissa frågor kan medföra risk för missförstånd i tolkningen av de resultat som fås av enkätundersökningen, har en mindre metodtriangulering skett med hjälp av en studie av barn- och ungdomsprojektet i skärgården Young Voices, utförd år 2013.¹³ Enkäten svarades av 75 femte- till niondeklassister från den åländska skärgården, av vilka 18 var från Brändö.

3. Teori

De kanske mest betydelsefulla begreppen inom migrationsforskningen är de s.k. push- och pullfaktorerna, där push-faktorer står för individens uppfattning om vilka negativa faktorer som skjuter ifrån (”pushar”) individen från ifrågakvarande område medan pullfaktorerna står för de uppfattade fördelarna av att flytta till området.¹⁴

Inom kulturgeografi pratar man även om mentala kartor som olika beteendemässiga eller psykologiska förhållningssätt till ett visst geografiskt område. Kulturgeografen Niklas Bergström förklarar de mentala kartornas kraft med ett exempel.

¹² Kostela, J., Naarttijärvi, P. & Jansson, J. *Varför flytta? En studie av in- och utflyttning för kommunerna i Region Siljan*.

¹³ Löfgren, S., Arlid, L., Young voices enkät 2013.

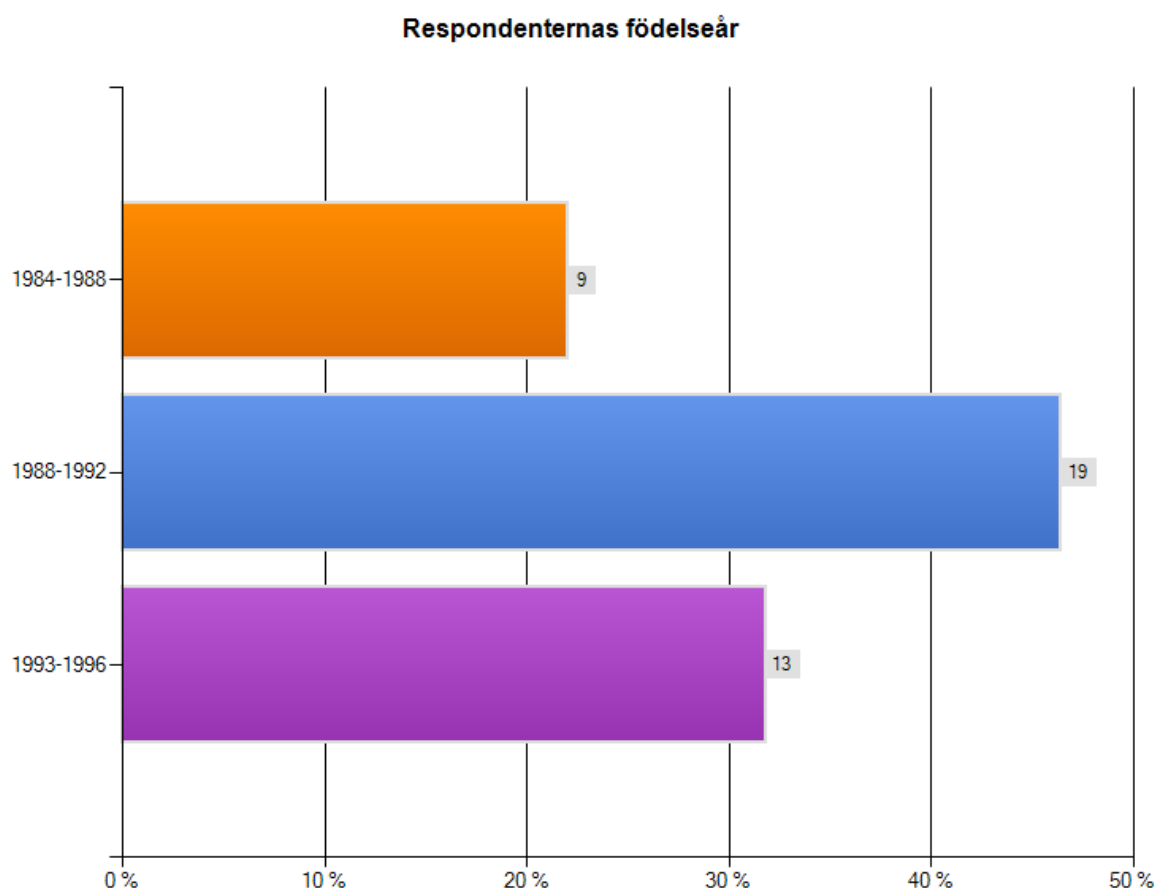
¹⁴ Olsson, K., Vilhelmson, B. *Geografiska begrepp och termer*.

Om personen i fråga ser landsbygden som ett ställe där ingenting händer och där det endast bor människor som inte vill umgås med varandra, är det mindre troligt att han/hon flyttar dit. Men om föreställningen om landsbygden istället är att det på dessa platser är renare miljö, begås mindre brott och där livet i allmänhet går i ett lugnare och behagligare tempo än i en stad, är sannolikheten större att denna person kan tänka sig att bo där.¹⁵

4. Analys

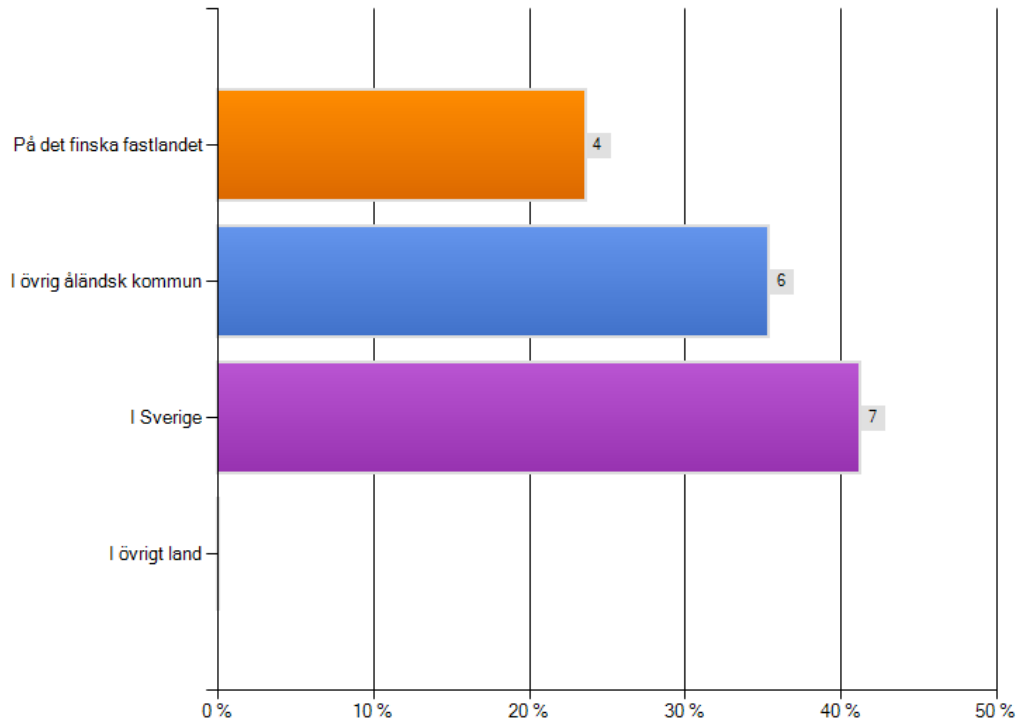
Analysen är indelad i de underkategorier som också enkäten är uppdelad i. Men först kommer grundläggande information om respondenterna.

Enkäten hade totalt 41 respondenter, av vilka 20 män och 21 kvinnor. Respondenternas födelseår ses här nedan i ett stapeldiagram. Konstateras kan att de tre åldersgruppernas svar inte skiljer sig märkbart från varandra.

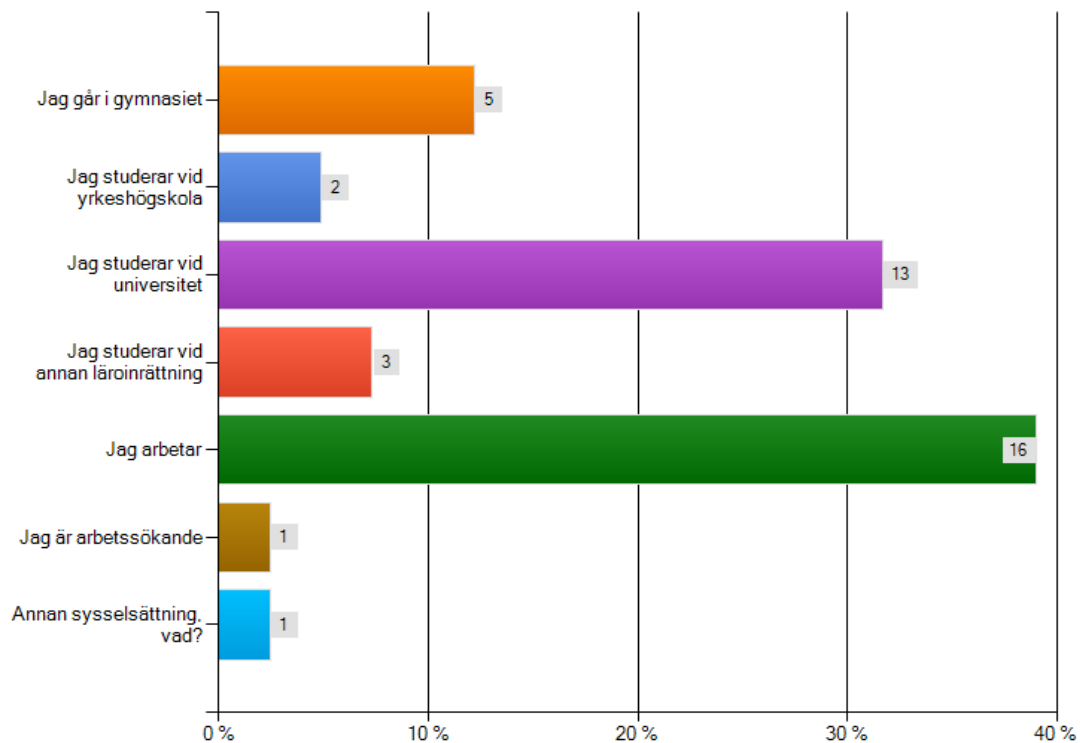
¹⁵ Bergström, N. *Kontraurbanisering i Umeåregionen*, 11.

Här är de bortflyttade skrivna

25 (61 %) uppgav att de fortfarande var skrivna i Brändö kommun, medan 16 (39 %) uppgav att de var skrivna på annan ort. En av alla svarande har uppenbarligen gjort ett misstag, eftersom diagrammet här ovan innehåller ytterligare en svarande (borde vara 16 där också).

Vilken är din nuvarande sysselsättning?

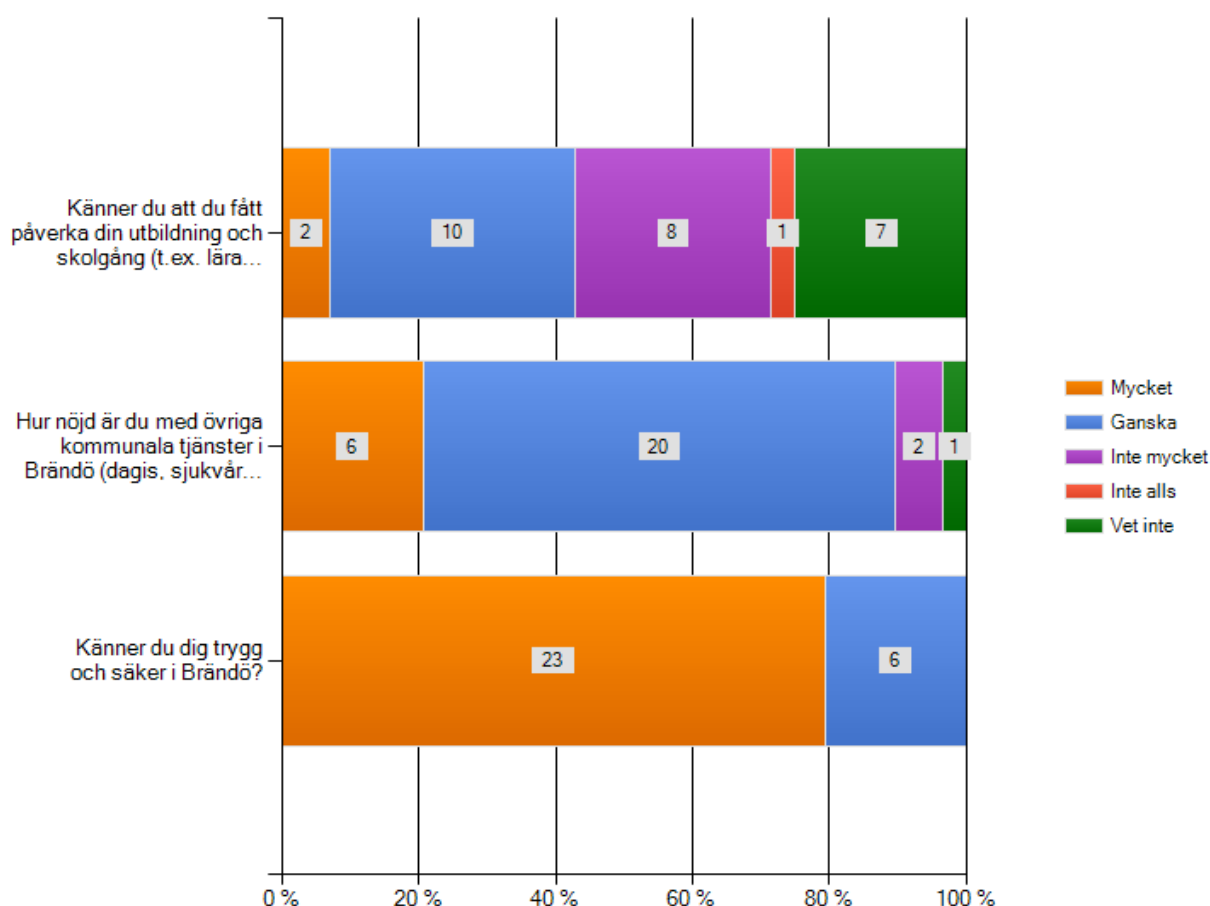
Vad sysselsätter sig de svarande ungdomarna med? De flesta arbetar (16) och på andra plats kommer universitetsstudier. En markerade i "annat" men kan lika bra förflyttas till universitetsstudier eftersom personen just fått antagningsbeskedet under sommarlovet. Slår

vi ihop alla som studerar på olika sätt blir antalet 24, vilket skulle ge oss informationen att majoriteten av de svarande (58,5 %) studerar. Flera av dessa kan vara skrivna i Brändö kommun och i sådana fall studera på distans, pendla eller så har de helt enkelt valt att inte skriva sig i studieorten, vilket är mest troligt på grund av de svårare omständigheterna för de föregående förslagen.

4.1. Ungdomars erfarenhet av Brändö

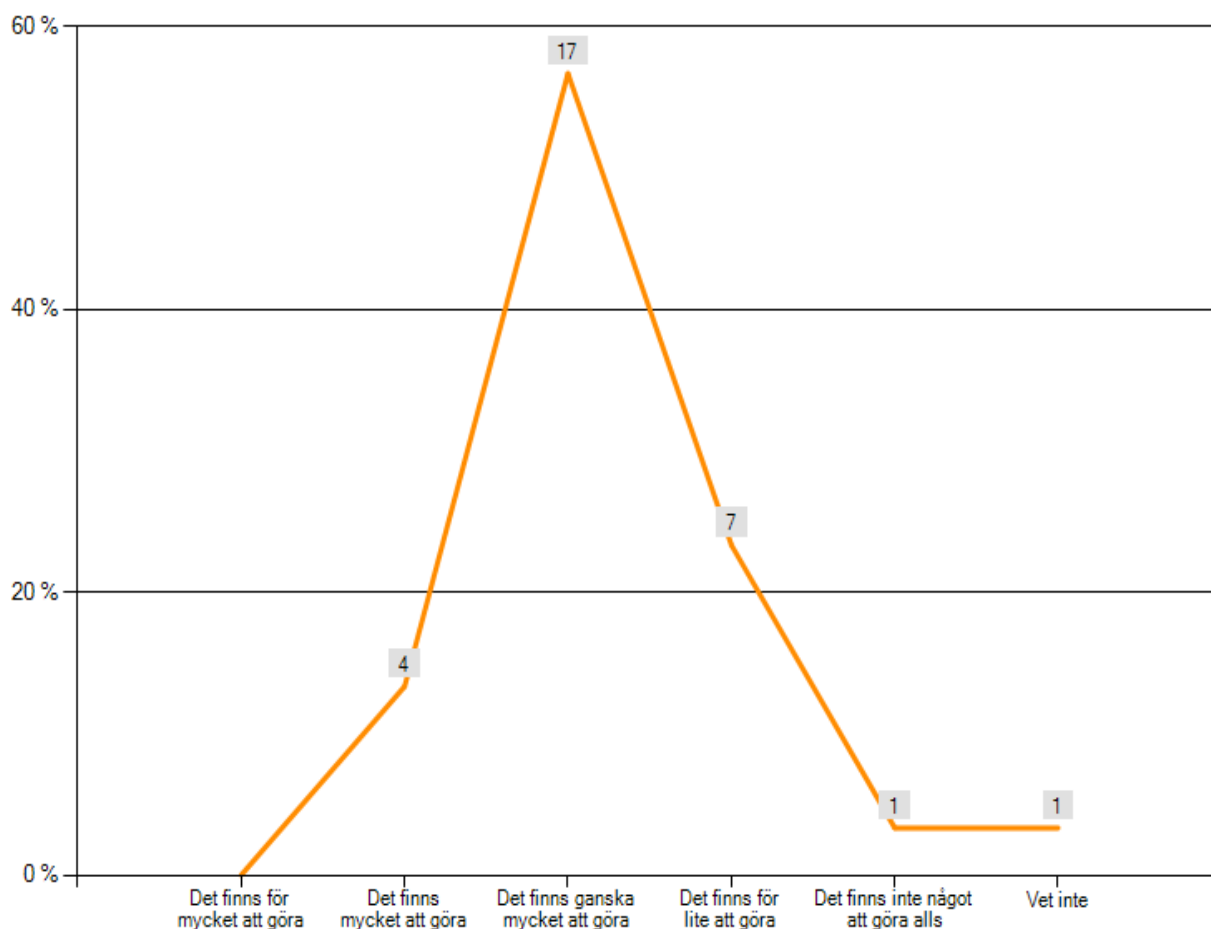
Bortfallet vid enkätens andra del är i genomsnitt 11 svarande, vilket kan försvåra generaliserbarheten. Likväl är resultaten av intresse.

Det mest osäkra svaret i hela enkäten handlar om att få påverka sin utbildning och skolgång. Antingen är åsikterna delade eller så är frågan för luddigt framställd, trots att en parentes med stöd skulle göra betygssättningen lättare (stöden var ”lärare, innehåll, scheman, skolevenemang...”). I Young Voices enkät svarar som jämförelse hälften av respondenterna att elevråden fått mycket stora eller stora möjligheter att påverka i skolan.¹⁶ Kan det tyda på att elevrådets och påverkansarbetets roll minskar när barnen blir ungdomar? Med de övriga kommunala tjänsterna i kommunen (dagis, sjukvård, bibliotek, idrottshall, kollektivtrafik

¹⁶ Frågorna är givetvis av olika karaktär men påverkansmöjligheterna som ges genomsyrar hela skolans tänkande och handlar inte bara om hur elevråd tillmötesgår, utan också om hur den enskilda elevens fri- och rättigheter beaktas.

Hur mycket finns det att göra på fritiden i Brändö?

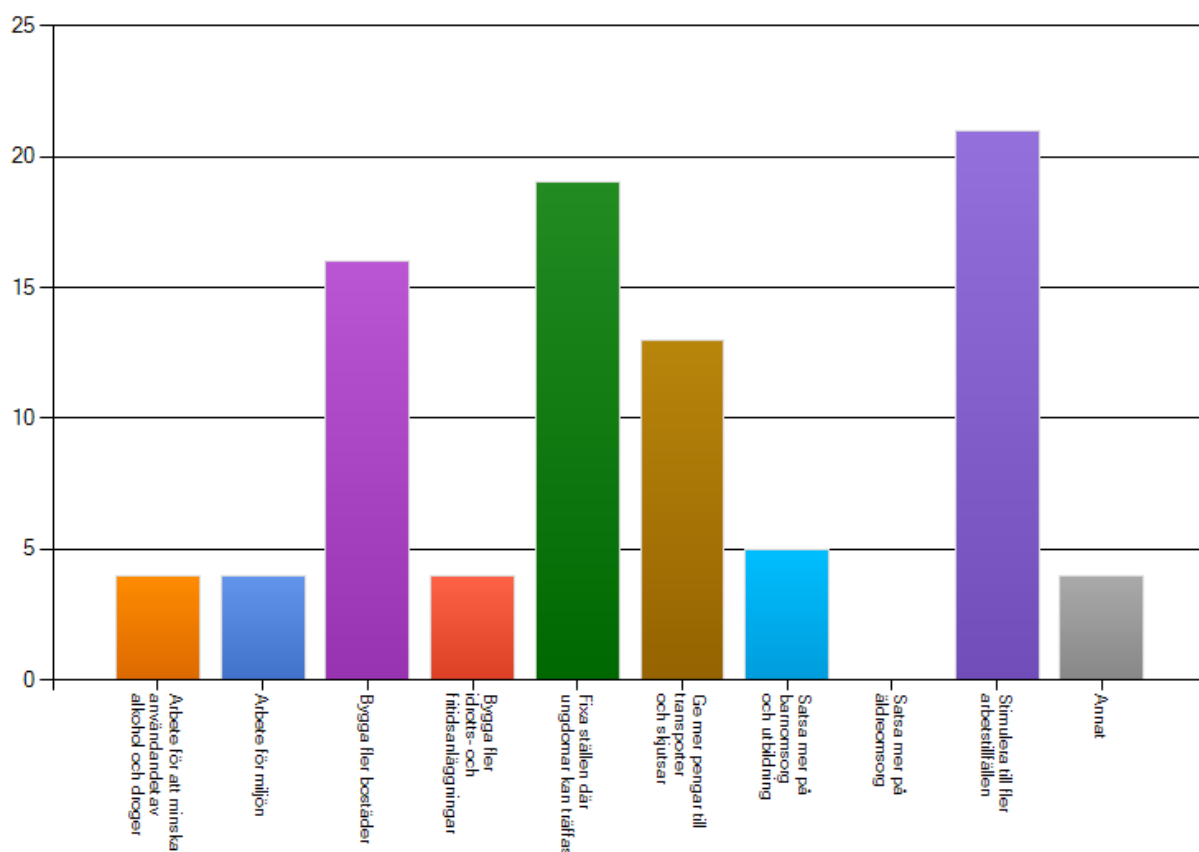

mm) var de allra flesta mycket eller ganska nöjda. Mest slående är frågan om trygghet och säkerhet, där drygt 80 % svarar mycket positivt och 20 % ganska positivt.

Orsaken till nästa frågas uppkomst var den utbredda uppfattningen om att det ingenting finns att göra i skärgården. Respondenterna har generellt sett en avvikande åsikt. Här ovan ses en kurva över hur svaren fördelar sig.

Även om det uppenbarligen för de flesta finns (eller fanns) saker att göra, gav respondenterna ett flertal förslag till vad som skulle kunna arrangeras eller ordnas fram i kommunen. Delaktigheten med andra ungdomar menar ett flertal att borde förbättras och fyra påpekar bristen på gemensamma evenemang för ungdomar i kommunen, det finns enligt dem inget centralt ställe dit alla kan fara, träffas och umgås. Att starta upp en ungdomsgård vore kanske också fördelaktigt för de sex övriga som indikerar på att det kan vara svårt att hitta umgänge. Sju svarande menar på olika sätt att fritidsutbudet borde utökas och inte bara handla om bollsporter. I Young Voices enkät svarar majoriteten att det borde finnas fler organiserade aktiviteter för skärgårdsungdomar, gärna också med sommargäster. Andra förslag som i det hänseendet togs upp av denna studies respondenter var dans, aerobics, fler motionsspår, crossbana, konstnärliga aktiviteter och större hopptorn. Det saknas också, enligt några respondenter, lokala företagare som vågar testa på något större så att de kunde anställa och skapa sysselsättning för ungdomar. Övriga önskemål som

Det vill ungdomarna satsa på

kanske inte matchar frågeställningen till fullo var billiga hyreslokaler, bankautomat, apotek¹⁷, simhall¹⁸, glasskiosk på sommaren, fler jobb och fler invånare. Sex svarar att inget saknas.

Om respondenterna fick vara ensamma diktatorer över Brändö, vilka tre saker är viktigast att satsa på? Svaret var rätt så väntat. "Stimulera till fler arbetstillfällen" fick flest antal ikryssningar (21) följt av "fixa ställen där ungdomar kan träffas" (19). Att kommunen ska anordna fler bostäder är också önskat, vilket kan visa på att det kanske också finns en önskan om att framöver bo i kommunen. Många vill också att transporter och skjutsar ska förbättras.

Lydelsen att stimulera till fler arbetstillfällen kan tyckas luddig. Därför frågades de som fyllt i detta alternativ att redogöra för hur de skulle göra det om de fick bestämma. Bortfallet blev genast 6 personer, med andra ord svarade 15 av alla 21 på frågan, troligen för att det var enklare att kryssa i än att tänka över varför man kryssat i. Fem av dessa 15 i sin tur ger ett bristande svar på frågan (t.ex. "vet inte" eller "kontakter") och de övriga ger bara en kort motivering förutom två. En av dem påpekar att antalet servicejobb naturligt kommer att öka om befolkningen ökar samt att fyrtio- och femtiotalisterna kommer att lämna en del arbetstillfällen efter sig. En utökad skärgårdstrafik skulle också stimulera arbetsmarknadens rörlighet. Andra åsikter är att satsa på IT-sektorn, söka fler EU-pengar till näringslivsprojekt, förbättra förutsättningarna för unga att starta eget (föreläsningar, info osv), gå ihop med

¹⁷ Detta finns redan i kommunen. Förf.anm.

¹⁸ Respondenten som skrev simhall insåg även svårigheten med förslaget.

Kumlinge för att skapa en läkartjänst, ge gratis annonsplatser för företag, profilera sig på specifik nisch och att öka turistaktiviteterna samt -attraktionerna.

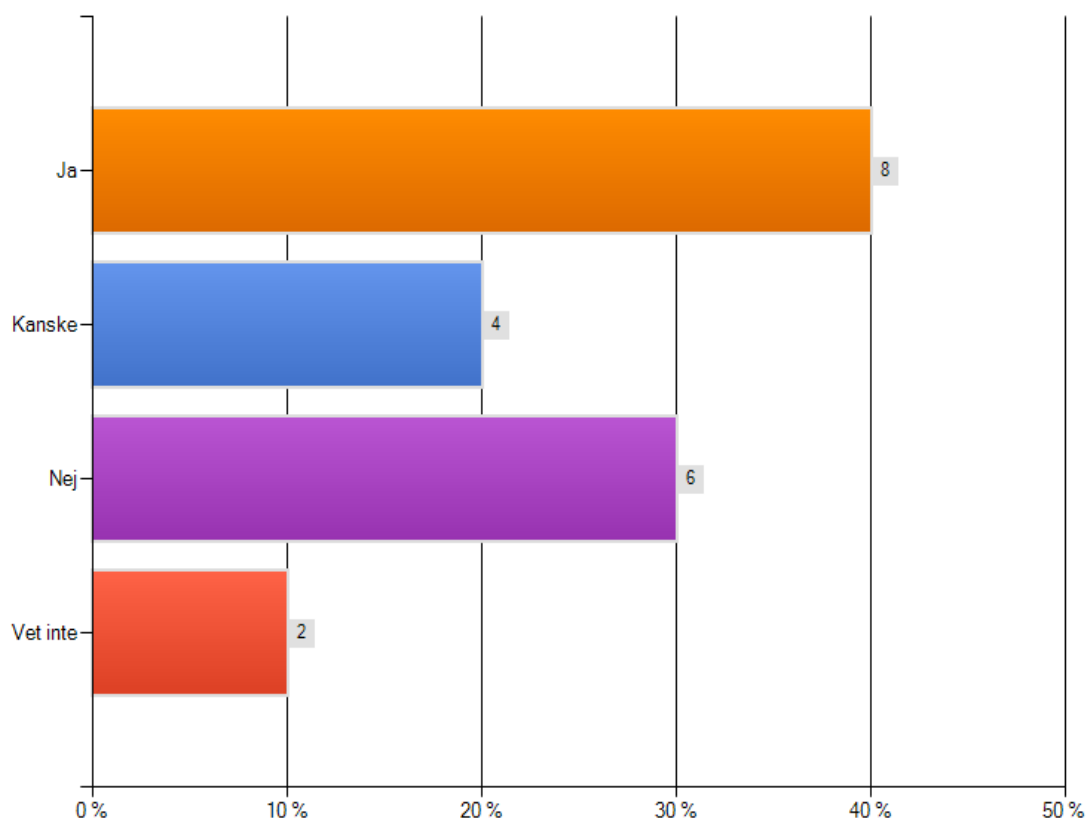
Det är som sagt lätt att ha åsikter om vad som borde förbättras, men frågan är om ungdomarna själva skulle kunna tänka sig att vara med i arbetet att förbättra kommunen? Här är uppdelningen väldigt jämn. 40 % (12) svarar ja och 16,7 % (5) svarar nej medan de flesta, 43,3 % (13), inte vet.

Den psykologiskt uppbyggda mentala karta som de flesta ungdomarna innehar för sin ursprungskommun visar sig med detta se förhållandevis bra ut. De flesta är nöjda med de kommunala tjänster som erbjuds, är trygga och säkra, har fritidssysselsättningar så det räcker till och en stor del av dem har också åsikter om hur förbättringsarbetet skulle kunna framskrida. Men fortfarande är de mentala kartorna för Brändö inte positiva nog för att de flesta ungdomar sedan skulle flytta tillbaka till kommunen. I nästa avsnitt går vi igenom de mest framträdande push- och pullfaktorerna för stadslivet kontra skärgårdslivet.

4.2. Flytta eller stanna?

De respondenter som redan är skrivna i kommunen har varierande förhållningssätt till flyttningsfrågan. 8 (40 %) ämnar flytta från Brändö av olika anledningar och 6 (30 %) ämnar stanna kvar. Eftersom denna undersökning riktade sig till upp till 29-åringar kan man anta att åtminstone någon av dessa 6 är äldre och klarutbildade, vissa har kanske också skaffat sig familj här. Dessutom svarar 4 att de kanske ska flytta från kommunen, och 2 vet inte hur de

För skrivna i Brändö: Har du tänkt flytta från Brändö inom de närmaste åren?

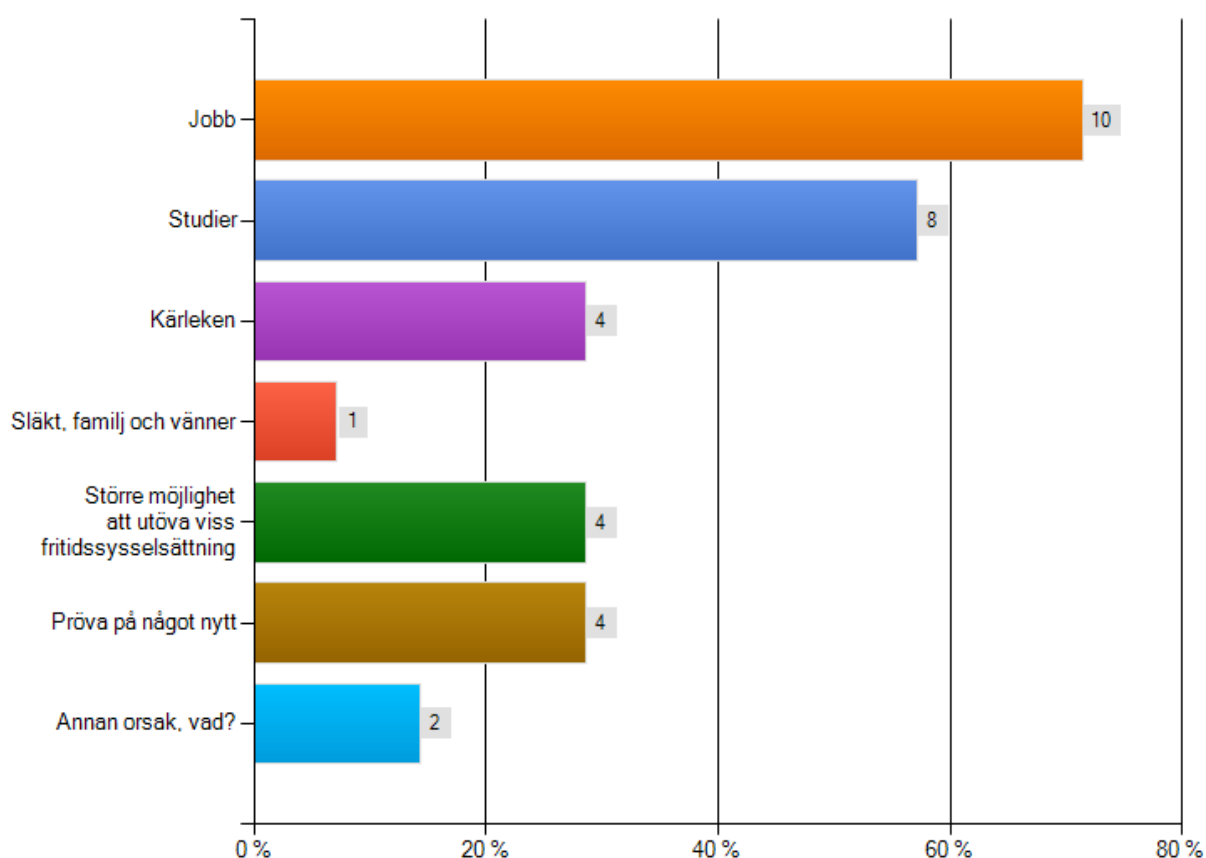
ska tackla frågan, vilket man skulle kunna slå ihop till 6 osäkra fall (30 %).

Allt med frågornas snävare karaktär, blir underlaget mindre. Nästa fråga riktar sig också mot de som redan är skrivna i Brändö, med frågeställningen om vilka orsakerna skulle vara om de potentiellt flyttade bort från kommunen. Antal svarande är överraskande 14, vilket inte överensstämmer med föregående resultat som visade att 8 ämnade flytta från Brändö kommun. Vid närmare anblick är lydelserna olika i själva frågan, den första skriver "flytta" och den andra "skriva dig på annan ort", vilket givetvis inte behöver betyda samma sak.

Varje respondent ombads att kryssa i de tre viktigaste orsakerna till bortflytten och de flesta menar att arbetet är den starkasta kraften för bortflytt (71,4 % tyckte detta var viktigt), tätt följt av studier av olika slag (57,1 %). Alternativet "pröva på något nytt" kan tyckas missvisande, eftersom alla andra alternativ rent filosofiskt sett är att pröva på något nytt. Tanken var emellertid att fånga den hela emotionella upplevelsen av att möta ett nytt område i sig med allt vad det innebär. Ett slående resultat kan tyckas vara att släkten, familjen och vännerna inte lockar ungdomarna att komma tillbaka. Det skulle kunna vara ett tecken på individualisering och en uttunning av de personliga banden.¹⁹

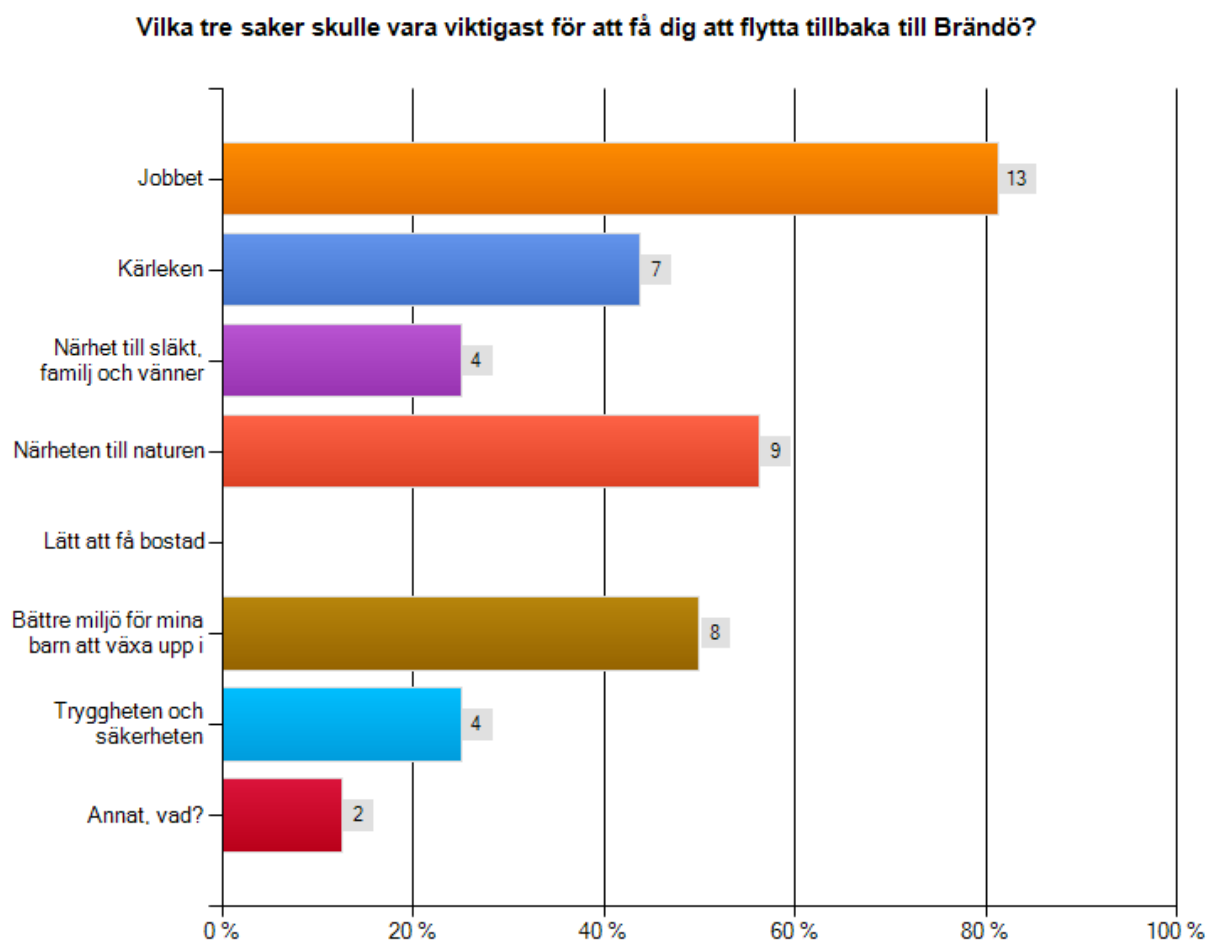
Arbete lockar bort men arbete lockar också tillbaka. Det svarar de flesta av de 16

För dig som bor på Brändö och har tänkt skriva dig på annan ort: Vilka är de tre viktigaste orsakerna?

¹⁹ Läs exempelvis sociologer som Durkheim och Tönnies.

respondenter som var skrivna på annan ort, i själva verket 81,3 % av alla bortflyttade, vilket är högre än de 71,4 % som Brändö-skrivna ungdomarna förhöll sig till arbete på annan ort. Skillnaden på de dryga 10 procentenheter skulle kunna säga att det är viktigare att det finns arbete att tillgå i Brändö än på annat ställe, men samtidigt är underlaget så pass litet här att jag inte vågar uttyda några orsaker till skillnaden.

En annan viktig pull-faktor är närheten till naturen, ett alternativ som 56,3 % av de svarande ansåg betydelsefullt. Detta alternativ kan också påverka den höga svarsfrekvensen på 50 % för alternativet "bättre miljö för mina barn att växa upp i".²⁰

Anmärkningsvärt är att ingen kryssat i "lätt att få bostad" som en orsak till tillbakaflytt. Vad innebär "lätt"? Lätt som i billigt, lättillgängligt, stort utbud, önskvärt placerat, andra saker eller alla tillsammans? Orsaken till 0 svarande kan utöver tolkningsaspekten också ha varit dålig information om bostadsutbudet eller möjligtvis att de helt enkelt ansåg att bostadsfrågan får komma senare.

Hur ser då ungdomarna på Brändö kommuns framtid generellt sett? Antalet respondenter här är 28, vilket borde kunna ge en god tendensfingervisning. 2 (7,1 %) respondenter ser

²⁰ Skillnaden på levnadsmiljö och natur är bara att miljön också inbegriper sociala element så som trevliga medmänniskor och god kommunal service.

mycket positivt på framtiden, 14 (50 %) ser ganska positivt på den, 7 (25 %) är ganska negativa och 5 (17,9 %) vet inte hur de ska förhålla sig. Delar man upp antalet svar i tre förenklade läger, blir resultatet kanske lättare att uttyda.

Brändö har en ljus framtid	Brändö har en mörk framtid	Jag vet inte
16	7	5
57,1 %	25 %	17,9 %

Trots att kommunen, med alla kort på bordet, alltså står inför stora framtidsutmaningar vad gäller befolkningssiffrorna och dess följdverkningar, väljer ingen av de svarande att anta en starkt negativ hållning till kommunens utsikter.

8 personer har också valt att ge ytterligare kommentarer för att bland annat kunna komplettera sina svar och reda ut eventuella missförstånd. Kommentarererna är varierande och handlar om allt från skapandet av stabila arbetsplatser och fritidssysselsättningar till större frågor om Brändös framtid och förutsättningar i det moderna samhället. En del negativa upplevelser uttrycks också. En respondent uppvisar tydligt sin negativa mentala karta över Brändö och skriver:

Personligen så har jag mycket svårt att tänka mig att flytta tillbaka för jag vill absolut inte att mina barn ska bli lika begränsade som jag blev i uppväxten med val av umgänge samt fritidssysselsättning.

En annan respondent ser att befolkningsutmaningen inte bara är ett led av omvärldens förändringar. Den kan även ha interna orsaker.

Däremot behöver man jobba mer på gemenskapskänslan i kommunen för att få alla att jobba mot samma mål och känna sig delaktiga. Det kommer leda till att återinflyttade och nyinflyttade känner sig välkomna och inspirerade.

Ytterligare en annan vill summera sin tanke om Brändös framtid enligt följande.

Jag önskar att det fanns en realistisk möjlighet till återflytt, för det är ett underbart ställe att bo på.

Och sist men inte minst, uttrycker en ungdom att denna realistiska möjlighet för många kan finnas, för "Brändö har väldigt många möjligheter inför framtiden", vartefter personen fortsätter: "Det gäller bara att se till att ta någon av dem." I sina avslutande kommentarer finns överlag en optimistisk tendens bland respondenterna.

5. Diskussion

Denna undersökning tycker jag har svarat på mina frågeställningar, men ibland har det bristande underlaget medfört svårigheter för generalisering. Det bristande underlaget har

jag försökt täcka med Young Voices studie, och eftersom den studien omfattar alla åländska skärgårdskommuners fem- till niondeklassister, har jag stundvis varit tvungen att använda vaga formuleringar. Resultaten kan även med fördel i mitt tycke generaliseras för den åländska skärgården som helhet.

Jag kan inte heller sticka under stolen med att detta arbete ju är finansierat av Brändö kommun, vilket givetvis i någon mån har påverkat frågeformuleringarna. Jag har däremot försökt hålla mig objektiv och ödmjuk inför de resultat som samlats in och inte suddat ut negativa kommentarer om kommunen.

1. Hur trivs eller trivdes Brändö-ungdomar i sin kommun?

Brändöungdomar verkar överlag ha en god mental karta över kommunen, vilket man kan förstå av en överblick av enkätsvaren. 90 % är mycket eller ganska nöjda med den kommunala servicen och alla tycker att Brändö är tryggt och säkert. Dessutom verkar naturen uppskattas vid sidan av den unika gemenskapen. Har man haft, eller har man en god tid i Brändö, tror jag att man också tenderar att vara mer positiv till Brändös framtidsutsikter. Bara 25 % såg negativt på framtiden, men allt detta säger heller inte att det finns förbättringsmöjligheter (se 5.1).

Överlag tycker ungdomarna om skärgårdslivet. I Young Voices studie svarar 96 % att skärgården är en bra plats för barn och unga att växa upp på. I denna undersökning öppna svarsfält vill många ungdomar dela med sig av sina positiva upplevelser och tankar. Ungdomarna är alltså överlag hoppfulla om kommunens framtid.

Vad gäller påverkansmöjligheter finns en viss osäkerhet i både denna enkätstudies resultat och i Young Voices enkätstudie. Det verkar som om åsikterna är delade, vilket tyder på att kommunen kan förbättra sig på många punkter. Det faktum att en del inte ens vet om de vill bry sig om kommunen, kan verka alarmerande.

2. Varför finns viljan för flertalet ungdomar att flytta från Brändö kommun?

I analysavsnittet redogjorde jag för respondenternas åsikter och tankar om flyttningsfrågan. Vilka de mest framträdande push-faktorerna ansågs vara, listas här nedan tillsammans med sammanfattande kommentarer.

- **Brist på utbildningsmöjligheter**

Att Brändö kommun inte tillhandahåller någon utbildning efter grundskolenivå medför att väldigt många flyttar bort. Speciellt vid Sverigestudier är det viktigt att skriva sig i studieorten, vilket gör att befolkningssiffrorna naturligt sjunker.

- **Svårt att få attraktivt arbete**

På grund av låga befolkningssiffror, håller sig också antalet arbetstillfällen på en låg nivå i Brändö kommun. Söker man ett arbete är således kanske inte Brändö det första stället man söker upp, utan snarare tätortsregioner. Uppskattningsvis anses inte arbetstillfällen inom skärgården för många unga vara attraktiva nog (kan kännas obetydelsefullt eller "för lantligt"), hellre vill unga komma upp till ansedda och

åtråvärda poster på ett kick, speciellt de med högskole- eller universitetsutbildning.²¹ Mest benägna till "comeback" blir således de praktiskt lagda, om den förenklingen nu får användas. Tidigare forskning visar ju också på att unga inte är beredda att återflytta trots att det i hemregionen nog finns jobb.

- **Umgängesmöjligheterna**

Flera respondenter menade att en av de största nackdelarna med kommunen var antalet människor, eller snarare frånvaron av människor. Att hitta umgänge som har samma intressen och livshållning kan vara svårt i ett litet samhälle, också att hitta sin livspartner. Detta är givetvis inget lätt att åtgärda från samhällets sida mer än att skapa mötesplatser och öka antalet invånare.

3 Vilka faktorer är viktiga för ett eventuellt återinflyttande till Brändö kommun?

Storstadens äventyr är lockande. Mycket lockar till tätortslivet så som god tillgänglighet till en större bredd på service, arbetstillfällen, utbildningsmöjligheter, det utökade utbudet på marknaden, de varierade fritidssysselsättningarna och möjlighet till större umgängeskrets. Glesbygden kan omöjligtvis upprätthålla stadslivets förutsättningar, det vore knappast heller önskvärt.

De glesbebyggda områdena har dock andra konkurrensfördelar, sina egna push-faktorer. Stadslivet kan inte på samma sätt upprätthålla samma säkerhet, trygghet och gemenskapskänsla som skärgårdslivet. Ungdomars mentala kartor över sin ursprungskommun tenderar nämligen att vara övervägande positiva, även om 39 % inte bor kvar i kommunen. Det finns således en stark dragningskraft tillbaka hos de flesta bortflyttade ungdomar. De mest framträdande pull-faktorerna är:

- **Arbete**

Arbetet är en viktig förutsättning för de allra flesta, var man än bor, för att kunna försörja sig. För de allra flesta ungdomar verkar en återflytt till Brändö vara beroende av att där finns arbete.

- **Närheten till naturen**

I och med den åländska hembygdsrätten och den (relativt) låga befolkningsmängden har Brändö kommun en stor andel oexploaterade landområden. Detta tillsammans med den omedelbara närheten till havet och artrikedomen, gör Brändö attraktivt. Närheten till naturen är en stark pullfaktor som också ger sin verkan på andra pullfaktorer (lugnande, god uppväxtmiljö för barn, främjar kreativitet och lärande...).

- **Gemenskapskänsla**

Många respondenter uppfattar att det finns en speciell gemenskapskänsla hos invånarna i kommunen, vilket gärna uttrycks i de öppna svarsalternativen. Detta kommer också till uttryck då ungdomarna anser att de känner sig säkra och trygga i kommunen. Jag tror att denna uppfattning kan vara satt i relation till storstadslivet,

²¹ Svensson, L., *Vinna och försvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter.*

som kan upplevas som mer anonymt och opersonligt, vilket även i förbifarten sammanfaller med en uppsjö sociologiska forskningar genom tiderna.²²

- **God uppväxtmiljö för barn**

En kombination av naturens närvaro, gemenskapskänslan och tryggheten är säkerligen grundvalen till att respondenterna verkar anse Brändö som en god uppväxtmiljö för barn. Även en överväldigande majoritet, 96 %, av Young Voices studies respondenter rekommenderade skärgården för andra barn och ungdomar att växa upp i.

Arbetet är inte, som tidigare forskning pekat på, avgörande för val av bostadsort, men självklart bidragande. Arbeta var en av de starkaste pull-faktorerna för ungdomarna som deltog i denna undersökning, men också en push-faktor och därför tror jag att man måste se frågan om återflyttning i ett större perspektiv. Arbeta löser inte allt. Det vore till nackdel att se bortflyttningsproblematiken bara ur en arbetssynvinkel. Vad löser då frågan om bortflyttande ungdomar? I själva verket handlar denna oundvikliga fråga om något större; hur en människa uppfattar ett lyckligt liv och hur hon använder sin mentala karta som

navigation för att nå detta liv. Att förmå bortflyttande att ha en god mental karta över Brändö är ett långsiktigt arbete som borde syfta till att förstärka pull-faktorerna till Brändö som här tagits upp. Tidigare forskning instämmer och pekar på att detta arbete kan göras på samma sätt som för marknads-föringen för turister och i näringslivet. Att få ungdomarna att inse dessa pulleffekters värde kommer att medföra att den mentala kartan förändras, kanske så långt att de når den s.k. tipping-pointen. Med andra ord förändras verktygen för att få ungdomars att lyckas med att förverkliga sin livsidé, ch verktyget till det lyckliga livet kunde vara Brändö kommun.

23

²² Se exempelvis Durkheim, Tönnies, eller Simmel.

²³ Dessa bilder används med upphovsrättsinnehavarnas tillstånd, de två nedersta från freedigitalphotos.net.

4.1 Insatsområden

43,3 % av respondenterna vet inte om de bryr sig om Brändö kommun. Har dessa ungdomar getts tillfälle att påverka? Har de mötts av tanken att de inte räknas med, eftersom man antar att de snart ska flytta? För att bedriva en adekvat ungdomspolitik måste alla regioner ta ungdomar på allvar och låta dem höras i viktiga frågor. Enligt exemplet i avsnitt 1.2. visade det sig att inflyttningen av tidigare bortflyttade ungdomar ökade då den norska småstaden Porsgrunn startade insatser för att ge unga möjligheter att påverka staden då de bodde där. Några förslag som kunde användas för Brändö vore att exempelvis stärka elevrådets roll och anslå det medel för att förverkliga sitt syfte, utlysa idéävling för ungdomar med ett stort pris, skapa temadag/jippo på skolan i denna fråga eller skapa ett ungdomsråd som får reell beslutsmyndighet i den kommunala processen som obligatorisk remissinstans i flera viktiga frågor.

Något som också skulle stärka ungdomarnas vilja att påverka det samhälle de bor i är att skapa platser för unga att träffas och umgås på. Gemensamma nätverk medför att människor har förtroende för varandra, vilket skapar förutsättningar för utveckling. Önskan om ett gemensamt ställe, så som ungdomsgård, är stor bland respondenterna, lika väl som ett större utbud på fritidsaktiviteter. Dessa insatser skulle inte bara göra ungdomarnas liv mer meningsfulla och aktiva, de skulle också bilda forum där kommunen naturligt kan "fånga" ungdomar för att få veta vad de tycker om kommunen. Ungdomarna tar inte alltid själva det första steget för att uttrycka sina tankar. Men intresset finns onekligen.

Det är också möjligt, tror jag, att motverka de ovan nämnda pulleffekterna, om än att det kan kräva större insatser. Man kan hålla ungdomarna kvar efter att de gått ut grundskolan genom att inrätta ett "skärgårdsgymnasium" i samarbete med andra svenskspråkiga kommuner i Skärgårdshavet, vilken kunde fungera på halvdistans och med hjälp av nuvarande tekniska hjälpmedel. Detta skulle också ge arbetstillfällen.

Förslag till att skapa arbetstillfällen har redan avgetts av respondenterna i avsnitt 4.1. Det jag skulle vilja hålla med om av de svar som där gavs, är att Brändö ständigt behöver nya förmågor då femtiotalisterna går i pension och att en utvidgad skärgårdstrafik skulle stimulera arbetsmarknadens rörlighet. Men det finns också mindre och mer gripbara åtgärder att tillgå, så som att söka stöd för flera kommunala näringslivsprojekt (EU-medel mm), vara med och utveckla ett nytt "Skärgårdens företagsbyrå" (alternativt Brändös egna) som kunde vara kopplad till Ålands näringsliv (info, inspirationsföreläsningar, bollplank för idéer, hjälp med formalia), ge fler gratis eller förmånligare annonsplatser för företag samt att öka turistaktiviteterna samt – attraktionerna (hopptorn, racebana, fler stränder, utkikstorn, rastplatser, promenadstigar, informationsskyltar...).

Som tidigare påpekats är arbetet för att omvandla människors mentala kartor ett svårt göromål. Men rivstarten för kommunen skulle enligt min åsikt vara att utarbeta en marknadsföringsprofil som inte bara talade till turisterna, utan också till invånarna och speciellt ungdomarna. Genom profilering bygger man upp föreställningen om vad det goda skärgårdslivet egentligen är. För skärgården är ju sist och slutligen en social konstruktion som förverkligas i människans tankeverksamhet.

6. Referenslista

Tryckta källor

Brändö kommunfullmäktiges protokoll 15.11.2012 med tillhörande strategidokument.

Bukve, O. *Regional change, discourse and governance – the case of Norway*, Nordic Conference on Gender, Intersectionality and Regional Development, Umeå, 2008. Citerad i Nilsson, P.

Kostela, J, P Naarttijärvi & J Jansson. *Varför flytta? En studie av in- och utflyttning för kommunerna i Region Siljan*, Dalarnas Forskningsråd, Borlänge, 2008. Citerad i Nilsson P. *Tillbakaflyttare och inflyttare – En studie av tillbakaflyttning till små samhällen*.

Laine, V. och Viikko-Riihelä, A. Övers. Dahla, E. och Vesterback, M. *Psykologins grunder*. Helsingfors: Söderströms förlag, 2005.

Moring, B. *Befolkningsutvecklingen i Skärgårdshavet under 300 år*. Skärgård nr. 2, 1986, citerad i Nordman, D. *En boning i havet*. Brändö: Brändö kommun, 2006.

Niedomysl, T., Amcoff, J. *Why return migrants return: survey evidence of motives for internal return migration in Sweden*. Population, Space and Place v. 17, nr 5, 2011.

Olsson, K., Vilhelmson, B. *Geografiska begrepp och termer*. 1. uppl. Stockholm: Natur och Kultur, 1997.

Elektroniska källor

Ålands statistik- och utredningsbyrå, befolkningsinformation över Brändö kommun för åren 1980, 2010 från ett självskapat formulär: <http://korta.nu/ASUB-BRANDO> (hämtat 28.07.2013).

Löfgren, S., Arlid, L., Young voices enkät 2013 (hämtat 28.7.2013).

Nilsson, P. *Tillbakaflyttare och inflyttare – En studie av tillbakaflyttning till små samhällen*. Lund: Geografiska Notiser nr 1, 2013, 1. <http://www.geografitorget.se/gn/nr/2012/bil/1-09.pdf> (hämtat 13-07-2013).

Nordberg, K., Eklund, E. *De finlandssvenska regionernas karaktär – De två senaste decenniernas förvaltningsreformer i historisk belysning*, Helsingfors: Helsingfors universitet, 2011.
<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/arttu/tutkimusraportit/Documents/finlandssvenskaregioner.pdf> (hämtat 20.08.2013).

Reinhold E., Sondén, K. *Flyttningar och val av bostadsort: Orust och Sverige*. Orust: 2012.
<http://www.orust.se/download/18.50ae254f10d9763610780006273/Flyttstudie.pdf> (hämtat 20.08.2013)

Svensson, Lotta, *Vinna och försvinna?: drivkrafter bakom ungdomars utflyttning från mindre orter*, Filosofiska fakulteten, Linköpings universitet, Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2006.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-6524> (hämtat 20.08.2013).

Muntliga källor

Samtal med John Wrede, kommundirektör vid Brändö kommun (06.06.2013 och 17.06.2013).

7. Bilaga (enkät)

Brändös framtid

1. Innan du börjar

20%

Hej och kul att du klickade dig hit!

Det här är en enkät för ungdomar (17-29 år) i Brändö kommun och ungdomar från Brändö kommun. Vänligen svara inte på följande frågor om du inte ser dig som en "Brändö-ungdom". Syftet med den här undersökningen är att Brändö kommun ska få bättre kunskap om era synpunkter och erfarenheter för att kunna förbättra er vardag och framtidsmöjligheter.

Det är viktigt att du svarar på alla frågor som du kan svara på. Det tar bara ungefär 10 minuter att fylla i formuläret. För frågor eller åsikter om denna enkät, ring Simon Holmström på 04573428214 eller maila simonko@aland.net. Vill du veta mer om denna undersökning finns projektplanen att läsa på Brändögruppen på Facebook.

Tack på förhand för att du bidrar med dina synpunkter, du är viktig för oss!

2. Allmän information

40%

*** 1. När är du född?**

- ☐ 1984-1988 ☐ 1988-1992 ☐ 1993-1996

*** 2. Kön?**

- ☐ Man
☐ Kvinna

*** 3. Är du fortfarande skriven i Brändö?**

- ☐ Ja
☐ Nej

4. Om du inte är skriven i Brändö, var är du skriven nu?

- ☐ På det finska fastlandet
☐ I övrig åländsk kommun
☒ I Sverige
☐ I övrigt land

*** 5. Vilken är din nuvarande sysselsättning?**

- ☐ Jag går i gymnasiet
☐ Jag studerar vid yrkeshögskola
☐ Jag studerar vid universitet
☐ Jag studerar vid annan läroinrättning
☐ Jag arbetar
☐ Jag är arbetssökande
☐ Annan sysselsättning, vad?

Bakåt

Nästa

3. Om din erfarenhet av Brändö

60%

6. Om din erfarenhet av Brändö kommun

	Mycket	Ganska	Inte mycket	Inte alls	Vet inte
Känner du att du fått påverka din utbildning och skolgång (t.ex. lärare, innehåll, scheman, skolevenemang...)?	☐	☐	☐	☐	☐
Hur nöjd är du med övriga kommunala tjänster i Brändö (dagis, sjukvård, bibliotek, idrottshall, kollektivtrafik mm)?	☐	☐	☐	☐	☐
Känner du dig trygg och säker i Brändö?	☐	☐	☐	☐	☐

*7. Hur mycket finns det att göra på fritiden i Brändö?

- ☐ Det finns för mycket att göra
- ☐ Det finns mycket att göra
- ☐ Det finns ganska mycket att göra
- ☐ Det finns för lite att göra
- ☐ Det finns inte något att göra alls
- ☐ Vet inte

*8. Tycker du något saknas i Brändö, och i så fall vad?

*9. Om du skulle bestämma över hela Brändö, vilka tre saker skulle du satsa extra på?

- ☐ Arbete för att minska användandet av alkohol och droger
- ☐ Arbete för miljön
- ☐ Bygga fler bostäder
- ☐ Bygga fler idrotts- och fritidsanläggningar
- ☐ Fixa ställen där ungdomar kan träffas
- ☐ Ge mer pengar till transporter och skjutsar
- ☐ Satsa mer på barnomsorg och utbildning
- ☐ Satsa mer på äldreomsorg
- ☐ Stimulera till fler arbetstillfällen
- ☐ Annat, vad?

10. Om du har valt "stimulera till fler arbetstillfällen", berätta hur Du skulle göra det om du fick bestämma?

*11. Vill du vara med och påverka saker i Brändö?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet inte

*12. Vad är bra med Brändö och varför?

Bakåt

Nästa

4. Om att flytta till och att flytta från Brändö

13. För skrivna i Brändö: Har du tänkt flytta från Brändö inom de närmaste åren?

- ☐ Ja
☐ Kanske
☐ Nej
☐ Vet inte

14. För dig som bor på Brändö och har tänkt skriva dig på annan ort: Vilka är de tre viktigaste orsakerna?

- ☐ Jobb
☐ Studier
☐ Kärleken
☐ Släkt, familj och vänner
☐ Större möjlighet att utöva viss fritidssysselsättning
☐ Prova på något nytt
☐ Annan orsak, vad?

15. För dig som redan är skriven på annan ort: Vilka tre saker skulle vara viktigast för få dig att flytta tillbaka till Brändö?

- ☐ Jobbet
☐ Kärleken
☐ Närhet till släkt, familj och vänner
☐ Närheten till naturen
☐ Lätt att få bostad
☐ Bättre miljö för mina barn att växa upp i
☐ Tryggheten och säkerheten
☐ Annat, vad?

*16. Hur ser du på Brändö kommuns framtid?

- ☐ Mycket positivt
☐ Ganska positivt
☐ Ganska negativt
☐ Mycket negativt
☐ Vet inte

17. Finns det något annat du vill dela med dig av när du ändå håller på? Tveka inte att dela med dig av dina känslor, tankar och funderingar om hur Brändö kan bli bättre för återinflyttare. (öppet svarsalternativ)

Bakåt

Nästa

5. Tack för din medverkan!

Tack för att du deltog i undersökningen. Vi är tacksamma för att du tog dig tiden att försöka göra Brändö kommun lite bättre. Hjälp oss också gärna att dela denna undersökning till andra Brändö-ungdomar som du känner mellan åldrarna 17-29.

Du får gärna gilla oss på Facebook (www.facebook.com/Brandokommun) och ta del av undersökningens resultat som väntas komma i augusti. Ha en fortsatt bra sommar!

Med vänlig hälsning
Brändö kommun via
Simon Holmström
simonko@aland.net
04573428214
www.brando.ax

Bakåt

Klar